

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Satsingsforslag utenfor rammen - innspill fra UiT Norges arktiske universitet

I tildelingsbrevet for 2020 er UiT Norges arktiske universitet gitt mulighet til å utarbeide forslag til satsinger utenfor rammen for budsjettåret 2022. UiTs innspill til satsinger ble behandlet i universitetsstyremøte 29. oktober 2020. Forslagene fremkommer i prioritert rekkefølge.

Dokumentet *Drivkraft i nord: Strategi for UiT mot 2022* har vært sentral i arbeidet med satsningsforslagene, og har vært retningsgivende for prioritering av institusjonens fokusområder. I tillegg har følgende dokumenter vært lagt til grunn for prioriteringene:

- Eksisterende sektormål og nasjonale styringsparametere
- Nasjonale sektorpolitiske mål forankret i Stortingsmeldinger og nasjonale strategier
- Institusjonens satsingsforslag utenfor rammen 2021

Satsingsforslagene:

1. Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum

Regjeringen besluttet i 2016 bygging av nybygg for Tromsø museum (nå Norges arktiske universitetsmuseum) med en kostnadsramme på 1,5 MRD NOK og en arealramme på 19700 kvm. Lokalisering ble besluttet lagt til sentrum av Tromsø by. Statsbygg fikk i 2016 oppdrag fra Kunnskapsdepartementet om å starte arbeidet med et skisseprosjekt for nytt museumsbygg, i tillegg til å bistå UiT i arbeidet med kartlegging av mulige tomtealternativer. Tre ulike alternativer ble vurdert og analysert etter utvalgte kriterier, og Kunnskapsdepartementet besluttet i 2017 at museet skulle bygges i sentrum, på en eiendom som eies av selskapet Mack Øst (MØ). Statsbygg fikk i oppdrag av KD å erverve tomten og føre forhandlinger med MØ om kjøp av eiendommen. Kunnskapsdepartementet har avklart at det er UiT som skal forskuttere kjøpet av tomt. Kostnadene til ervervelse av tomt er planlagt som en del av totalbevilgningen på 1,5 MRD NOK.

Statsbygg avsluttet i august 2020 forhandlingene med MØ og i sak S-34/20 godkjente universitetsstyret de fremforhandlede kontraktsvilkårene og ga universitetsdirektøren fullmakt til å signere avtalen. Dette vil bli gjort innen kort tid. Selve transaksjonen vil bli foretatt etter at reguleringsplanprosessen i Tromsø kommune er avsluttet. Dette forventes å skje i første halvdel av 2021. Bygget er ferdig prosjektert med en

foreløpig kostnadsramme på 1,584 mrd. kroner. Rammen vil endelig reguleres etter avsluttet prosjektering. Universitetsdirektøren forventer at dette skjer i løpet av 2020.

Alt ligger dermed til rette for at Stortinget kan gi startbevilgning til bygget i Statsbudsjettet for 2022. Det er derfor naturlig at dette blir UiTs hovedprioritering i innspillet til dette budsjettet.

2. Oppbygging av Rettsgenetisk senter

Sikker tilgang på DNA-analyser er en forutsetning for et moderne rettssamfunn. Analysene er en vesentlig del av politiets etterforskningsarbeid og domstolenes mulighet til å ivareta rettssikkerheten. Derfor besluttet Stortinget i 2009, som en oppfølging av DNA-reformen, at den nasjonale DNA-kapasiteten skal utvides ved å etablere et nytt analyselaboratorium ved UiT. Det er brukt 81 millioner statlige kroner til oppbygging av fagmiljø og infrastruktur ved Rettsgenetisk senter (RGS) i Tromsø. Senteret har alt nødvendig utstyr, er akkreditert for denne type analyse og har alle faglige forutsetninger som kreves. Stortingets intensjon har vært at 10 til 25 prosent av analysene skal utføres i Tromsø. Det vil sikre at rettsstaten har to uavhengige laboratorier til bruk i rettspleien.

Tross etableringen av senteret, investeringene i infrastruktur og ansettelse av seks medarbeidere, er ikke Stortingets vedtak gjennomført. Det ene hindret har vært politiets datasystem som ikke har muliggjort elektronisk samhandling med mer enn ett laboratorium (Oslo). Etter tydelige føringer fra Stortinget i 2018 er Politidirektoratet i ferd med å utbedre sine systemer slik at de kan ta imot analyser fra RGS i Tromsø i løpet av 2021. Den siste hindringen er driftsmidler til RGS i Tromsø. UiT har i gjentatte innspill forutsatt at senteret i Tromsø skal motta en særskilt bevilgning til disse analysene på lik linje med Oslo universitetssykehus som får fullfinansiert sin virksomheten via rammefinansiering fra HOD. De tre ansvarlige departement (Justis, Helse og Kunnskap) har i liten grad avklart hvordan leveransen av 15 prosent av rettsapparatets DNA-analyser skal finansieres. Mens OUS i dag får dette rammefinansiert fra HOD, legger KD i tildelingsbrevet til UiT for 2020 til grunn at UiT skal finansiere driften innenfor egne rammer. En slik finansiering vil nødvendigvis gå på bekostning av UiTs innsats på kjerneområder som forskning og utdanning.

Når analysevirksomheten ved RGS er i full drift fra 2022 er den estimerte kostnad 14 millioner kroner i året. UiT bør i budsjettinnspillet for 2022 fastholde at dette er kostnader som forventes dekket utenfor rammen.

3. Nytt forskningsfartøy til erstatning for FF Helmer Hansen

For å levere den kunnskap og utdanning havnasjonen Norge trenger, er det avgjørende med relevant forskningsinfrastruktur. Ved UiT er forskningsfartøyet Helmer Hanssen den kanskje viktigste infrastrukturen i denne sammenheng. FF Helmer Hanssen er også særdeles viktig for utdanning av studenter innen fag som geovitenskap, biologi, fiskeri og nautikk ved UiT og Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). Årlig er det flere hundre studenter på alle nivå (fra bachelor til phd) om bord i forbindelse med obligatoriske kurs og aktiviteter knyttet til en rekke forskjellige utdanningsprogram. Fartøyet har vært essensielt for mer enn hundre master- og doktorgrader ved UiT. Fartøyet er nå over 30 år og av hensyn til forventet livsløp og HMS-krav fases Helmer Hansen ut fra 2026.

I samarbeid med øvrige statlige institusjoner med forskningsfartøy utarbeidet Havforskningsinstituttet i 2018 en rapport om fremtidig fartøybehov for utdanning og forskning, samt vedlikehold av lange tidsserier. I henhold til rapporten anbefales det at Helmer Hanssen videreføres til 2026, samtidig som prosjektering av et nytt fartøy med tilsvarende egenskaper igangsettes snarlig. UiT har fått bevilgning fra KD til vedlikehold og oppgraderinger som gjør det mulig å holde HH i drift frem til 2026, men det er så langt ikke gitt tildeling for å starte prosjektering av et nytt fartøy. Det er viktig at dette arbeidet snarlig kommer i gang slik at det sikres en sømløs overgang fra eksisterende til fremtidig fartøy. Et nytt fartøy

med egenskaper for å gå i års-is som er på størrelse med dagens FF Helmer Hanssen antas å ha en kostnad på rundt 700-800 mill. kroner. Kostnadene for å starte prosjekteringen av fartøyet er beregnet til 2,5 mill. kroner i 2022. Det er avgjørende at prosjektering av et erstatningsfartøy kan starte raskt for å sikre en sømløs overgang, og det bør være en prioritering i endelig statsbudsjett for 2021 eller 2022.

4. 5-årig lærerutdanning

UiT ble i likhet med de øvrige institusjonene som har 5-årig lærerutdanning, tildelt midler til det 5. året i forslag til Statsbudsjett. Midlene foreslås gitt med halvårsvirkning i 2021.

Forslaget fra regjeringen er betydelig lavere enn de dokumenterte kostnadene som er presentert fra institusjonene som skal drive femårige utdanninger. Det legges derfor opp til et initiativ overfor Kunnskapsdepartementet fra alle de berørte institusjonene med sikte på å fremme et felles forslag til full finansiering av utdanningen.

5. MARKOM

I 2010 startet en dialog mellom de høyere maritime profesjons-utdanningsinstitusjonene, Kunnskapsdepartementet (KD) og Nærings- og handelsdepartementet (NHD) med ønske om å utvikle et tettere samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr maritim høyere profesjonsutdanning. Institusjonene hadde før dette prosjekter og aktiviteter med liten grad av tverrinstitusjonelt samarbeid. I regjeringens maritime satsing “Stø kurs” ble prosjektet MARKOM2020 etablert av og finansiert av kunnskapsdepartementet fra 1. januar 2011. Prosjektet har søkt KD om finansiering for hvert år. MARKOM 2020 avsluttes i inneværende år. De deltakende institusjonene, USN, HVL, NTNU og UiT, har i imidlertid ønske om å fortsette samarbeidet for å løse de mange nasjonale maritime kompetanseutfordringene.

Samarbeidsgruppen har blant annet pekt på utfordringer med underfinansiering av maritime utdanninger og ber om at maritim utdanning heves fra kategori E til B, slik at den blir bærekraftig og kan følge næringslivets raske teknologiske utvikling og nye krav til kompetanse.

I statsbudsjettet 2016 fikk USN/HVL/NTNU/UiT tildelt 5 midlertidige rekrutteringsstillinger. Rekrutteringsstillingene styrker satsingen på maritim utdanning. Stillingene løp til 2020. Fra Statsbudsjettet 2020 ble stillingene dessverre ikke omgjort til faste. Markom2020 søker derfor om at stillingene tildeles som faste slik at satsingen på maritim utdanningen fortsetter med uforminsket styrke.

Etablering av overgangsordning fra maritim fagskole til bachelor

I Meld. St. 9 (2016-2017). Fagfolk for fremtiden. Fagskoleutdanning er et av regjeringenes mål forutsigbare og hensiktsmessige overganger fra fagskole til universitet/høgskole. Overgangsordninger innenfor maritim utdanning er nevnt spesielt. Som oppfølging av dette er det gjennom prosjektet MARKOM2020 foreslått en overgangsordning for kandidater med 2-årig maritim fagskole. Programmet har tittelen bachelor i Maritime Management, og er utarbeidet på bakgrunn av kompetansebehov meldt inn fra maritim sektor. En pilot av programmet startet opp høsten 2019 som et samarbeid mellom HVL, USN, NTNU og UiT. Institusjonene ønsker å videreutvikle piloten til et permanent program i form av en fellesgrad som tilbys fra og med høsten 2022. For å kunne etablere et permanent program fra og med høsten 2022 er det behov for finansiering av inntil 40 studieplasser. De samarbeidende institusjonene fremmer likelydende budsjettforslag på inntil 10 studieplasser hver, vedrørende denne fellesgraden.

6. Senter for samisk leksikografi

Tiltaket er knyttet til HSL-fakultetets strategiske plan om at “Fakultetet vil ta initiativ til å styrke det samiske perspektivet i utdanning og forskning.” ISK ønsker med denne satsingen å bygge opp et senter for

samisk leksikografi, hvor de blant annet utarbeides samiske ordbøker, samisk terminologi og forskes på det samiske ordforrådet.

For at et språk skal kunne bli brukt som samfunnsbærende språk trengs det et vitenskapelig miljø som kan registrere, arbeide med og utvikle ordforrådet. Samfunnsbærende språk har alle store leksikografiske forskings- og utviklingsmiljø som gjør nettopp dette. For norsk, svensk og finsk finnes det for eksempel leksikografiske forskingsmiljø i Bergen, Göteborg og Helsingfors. Relevant i vår sammenheng er miljøet i Bergen, med 10 stillinger i leksikografi og en gruppe på 4 programmerere som leksikografen deler med andre deler av det språkfaglige miljøet. Disse leksikografene arbeider med vedlikehold og videreutvikling av 3 ordbøker (Nynorskordboka, Bokmålsordboka, Norsk ordbok).

Når det gjelder samisk ordforråd har det ikke vært en tilsvarende satsing. Det finnes ingen enspråklige samiske ordbøker, ingen ordbøker mellom samiske språk, og den eneste større ordboken fra norsk til nordsamisk har ikke noen systematisk gjennomgang av det norske ordforrådet, og gir heller ikke noen fremstilling av hvordan norske konstruksjoner skal bli laget på nordsamisk. Terminologisk arbeid for samiske språk er relativt lite systematisert.

UiT tar opp samisk leksikografi som et stort satsingsfelt. Det strategiske målet er å få ei forskings- og utviklingsenhet tilsvarende den for norsk leksikografi i Bergen (jf. <https://www.uib.no/ile/revisjonsprosjektet>). UiT er det eneste universitetet som driver forskning og forskerutdanning med relevans for alle de samiske språkene. UiT er også den eneste institusjonen i den norske UH-sektoren som har bygget opp miljøer med kompetanse og infrastruktur innenfor samisk språkteknologi.

Budsjettet har en totalramme på 6,825 mill kroner de tre første årene, og et budsjett på 1,55 mill kroner i 2022.

7. Bachelor i Arktisk og naturbasert reiseliv – Svalbard

Idrettshøgskolen, Helsefak, UiT-Norges Arktiske Universitet tilbyr i dag i samarbeid med Universitetssenteret på Svalbard (UNIS) et årstudium i Arktisk Naturguiding (ANG) på Svalbard. Gjennom å etablere en treårig bachelorutdanning i arktisk naturbasert reiseliv på Svalbard, vil man bidra til en bærekraftig og faglig forankret utvikling av reiselivet på øygruppen. Dette er i samsvar med reiselivets egen strategi «Masterplan destinasjon Svalbard mot 2025», der det understrekes at kunnskap og kompetanse må være bærende elementer i den videre utviklingen.

Erfaringene fra årstudiet i naturguiding på Svalbard tilsier at dette vil være et attraktivt studietilbud. En etablering av et bachelorstudium vil være et tydelig bidrag til UiTs strategi om satsing på aktiviteter på Svalbard.

8. COAT (Climate ecological Observatory for Arctic Tundra)

Nordområdene rammes nå av klimaoppvarming som er 2-3 ganger større enn gjennomsnittet for kloden. Innen det norske forvaltningsområdet skjer oppvarmingen raskest på Svalbard. Men de største effektene av det varmere klimaet på norsk jord har skjedd Finnmark. Her har massive utbrudd av en varmekjær lauvmak- art i grensesonen mellom arktisk tundra og nordlig skog drept trær, busker og lyng over tusenvis av kvadratkilometere med negative konsekvenser for biomangfold, naturressurser som rein, vilt og bær, samt økosystemets evne til å lagre karbon. Observasjonssystemet COAT som har dokumentert disse og en rekke andre klimaeffekter på de arktiske økosystemene på fastlandet og Svalbard, er rigget for å kunne både dokumentere og varsle om hva som vil skje videre og dermed hjelpe samfunnet med å håndtere klimautfordringene i form av effektive tiltak og tilpasninger.

COAT ble initiert av et oppdrag til UiT i regi av regjeringas nordområdesatsing i 2010 med mandatet om å bli et verdensledende klima-økologisk observasjonssystem for de arktiske landområdene på fastlandet og Svalbard. Siden dette har UiT over 10 år - med bidrag fra partnere i Framsenteret - systematisk bygget opp COAT til å kombinere toppforskning og samfunnsrelevans, bl.a. ved hjelp av brukermedvirkning som en viktig del av observasjonssystemet. COAT er skreddersydd til landområdeforvaltningen i Nord-Norge og på Svalbard, men har også stor prinsipiell overføringsverdi for andre økosystem i Norge (fjell og skog) og internasjonalt som nå påvirkes sterkt av klimaendringene. Status er at eksterne bevilgninger på til sammen 115 mill. kroner, samt betydelige interne strategiske allokeringer (fra BFE og UiT sentralt), har gjort det mulig å etablere fremragende vitenskapelig kompetanse, avansert forskningsinfrastruktur (logistikk og teknologi) og et bredt nasjonalt og internasjonalt samarbeid som basis for en langsiktig, fullskala drift av COAT fra og med 2022. For å kunne høste det fulle potensialet i disse store investeringen, og dermed nå de høye ambisjonene gitt i oppdraget, vil driften av COAT trenge 20 MNOK utover det UiT og partnerinstitusjonene kan bidra med.

Oppsummering av forslagene:

Prioritet	Satsingsforslag	Studieplasser			Budsjett - mill kroner		
		Antall	Varighet	Kategori- endring	2022	2023	2024
1	Startbevilgning til bygging av nytt universitetsmuseum						
2	Oppbygging av Rettsgenetisk senter				14	14	14
3	Nytt forskningsfartøy til erstatning for FF Helmer Hansen				2,5	2,5	40
4	5- årig lærerutdanning						
5	MARCOM – studieplasser bachelor og faste rekrutteringsstillinger	10	3 år	E til B			
6	Senter for samisk leksikografi				1,55	2,265	3,01
7	Bachelor i Arktisk og naturbasert reiseliv - Svalbard	20	3 år				
8	COAT (Climate ecological Observatory for Arctic Tundra)				22	22	22

Universitetsdirektøren vil ellers gjøre oppmerksom på at merkostnadene knyttet til Avdeling for komparativ medisin fortsatt vil søkes løst gjennom kompensasjon fra Statsbygg/KMD. Av formelle hensyn tas ikke dette med som et forslag til satsing utenfor ramme, men dette vil naturligvis være et sentralt tema i den øvrige dialogen UiT har med departementet knyttet til økonomi- og byggforvaltning i 2021.

Vennlig hilsen

Anne Husebekk
rektor

Jørgen Fosslund
universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Steinar L. Johansen